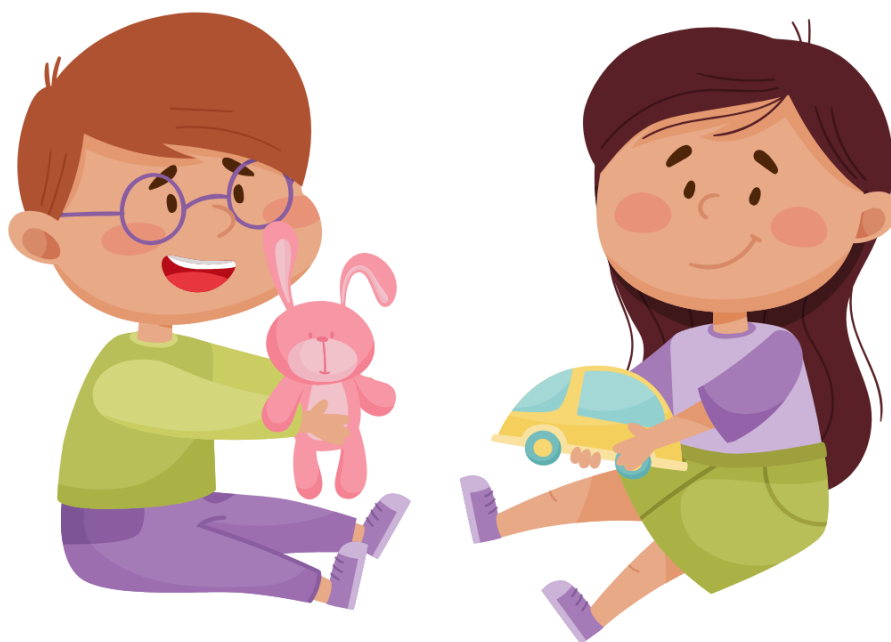

Ypäjän kunnan varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen kiusaamisen ja häirinnän ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelma 2023

Sisällysluettelo

1 Johdanto.....	3
2 Kiusaaminen, häirintä ja väkivalta	4
2.1 Mitä on kiusaaminen?	4
2.2 Kiusaaminen vai konflikti/riita?.....	4
2.3 Häirintä.....	5
2.4 Väkivalta	5
3 Kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäiseminen	6
3.1 Kiusaamisen ehkäisyn keinoja:.....	7
4 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttumisen vaiheet	7
5 Yhteistyö huoltajien kanssa	9
Liitteet	10

1 Johdanto

Varhaiskasvatuksen arvopohja perustuu lapsen oikeuksien sopimukseen. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen artiklassa todetaan, että kaikilla lapsilla on samat oikeudet ja he ovat samanarvoisia, eikä ketään saa syrjiä. Lapsella on oikeus suojaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa vastaan (YK 1998/2010.) Varhaiskasvatuslain (540/2018) mukaan lapselle on varmistettava turvallinen varhaiskasvatusympäristö sekä edistettävä lapsen kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia.

Varhaiskasvatuksen kiusaamisen vastainen suunnitelma on olennainen työkalu, joka luo perustan turvalliselle ja kunnioittavalle oppimisympäristölle kaikille varhaiskasvatuksessa oleville lapsille. Tämä suunnitelma on laadittu tavoitteena ehkäistä ja puuttua kiusaamistilanteisiin varhaisessa vaiheessa sekä tarjota asianmukaista tukea ja apua kiusatuille lapsille.

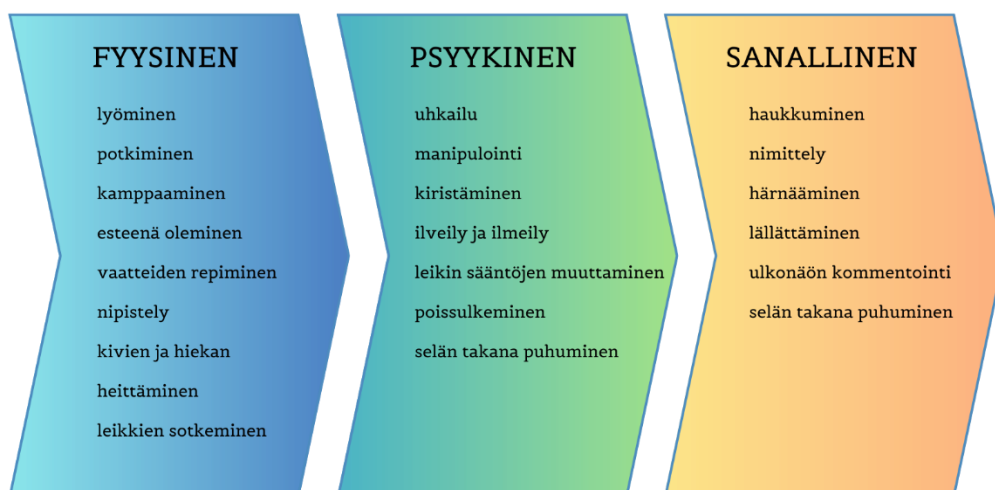
Suunnitelman tarkoituksena on edistää tietoisuutta kiusaamisen haitallisista vaikutuksista ja luoda yhteinen ymmärrys siitä, että jokainen lapsi ansaitsee turvallisen ja kunnioittavan oppimisympäristön. Suunnitelman avulla pyrimme myös vahvistamaan henkilökunnan, vanhempien ja lasten välistä yhteistyötä kiusaamisen ehkäisemisessä ja puuttumisessa.

Tämä suunnitelma perustuu vahvaan arvopohjaan, joka korostaa jokaisen lapsen yksilöllisyyden kunnioittamista, oikeudenmukaisuutta ja tasapuolisuutta. Sen päämääränä on luoda oppimisympäristö, jossa jokainen lapsi voi tuntea olonsa turvallisiksi, hyväksytyksi ja arvostetuksi omilla ainutlaatuisilla tavoillaan. Kyseinen suunnitelma on käytössä Ypäjän kunnan päiväkodissa, esiopetuksessa, perhepäivähoidossa sekä avoimessa varhaiskasvatuksessa. Kukin varhaiskasvatustaryhmä päivittää toimintavuositain syksyn alussa kiusaamisen ehkäisyn ja puuttumisen suunnitelman oman tiiminsä/ryhmänsä osalta (liite 1).

2 Kiusaaminen, häirintä ja väkivalta

2.1 Mitä on kiusaaminen?

Kiusaaminen on sitä, että lapsi joutuu toistuvasti yhden tai useamman lapsen kielteisten tekojen kohteeksi. Kiusaamisen vuoksi lapsi voi tuntea itsensä muita huonommaksi, uhatuksi, arvottomaksi, torjutuksi ja niin edelleen. Kiusaaminen on ryhmäilmiö, missä ilmenee useita rooleja: kiusaaja, kiusattu, apuri, kannustaja, puolustaja sekä hiljainen hyväksyjä. Kiusaaminen voi olla joko suoraa tai epäsuoraa, fyysistä, sanallista tai psyykkistä ja siihen liittyy aina vallankäyttö. Kiusaamisella on erilaisia muotoja. Päiväkodissa esiintyy esimerkiksi seuraavia kiusaamisen muotoja:

2.2 Kiusaaminen vai konflikti/riitä?

Kiusaamis- ja konfliktitilanteiden erottaminen voi olla haastavaa. Kaikki riidat ja konfliktit tai aggressiiviset tilanteet eivät ole kiusaamista, mutta en voivat muuttua kiusaamiseksi. Kiusaamista esiintyy eniten vapaan leikin tilanteissa sisällä ja ulkona, mutta myös ohjatuissa tilanteissa (esim. parien valinta, häiriköinti yhteisillä hetkillä) sekä perushoitotilanteissa (esim. unikaverin vieminen, ohittelu vessajonossa). Kysymys voi olla kahden tasavertaisen lapsen keskinäisestä hömpöttelystä tai riitatilanteesta. Vain havainnoimalla tilanteita ja jakamalla kokemuksiaan tiimin kesken voidaan tunnistaa tilanteiden todelliset luonteet. Havainnoinnin

ja lasten tuntemisen perusteella voidaan tunnistaa myös lapset, jotka ovat usein negatiivisen toiminnan keskiössä, joko tekijänä tai kohteena.

2.3 Häirintä

Häirintä voidaan ymmärtää yhtenä kiusaamisen muotona. Häirintä voidaan jakaa sukupuoliseen ja seksuaaliseen häirintään.

Sukupuolista häirintää on ei-toivottu huomio, joka liittyy sukupuoleen, esimerkiksi halventava tai alentava puhe toisen sukupuolesta, sukupuoleen liittyvä kiusaaminen tai teot, jotka saavat tunteen itsensä noloksi, pelokkaaksi loukkaantuneeksi tai vihaiseksi. Seksuaalista häirintää on muun muassa vihjailu ja seksuaalisesti värityneet vitsit sekä vartaloa, pukeutumista tai yksityiselämää koskevat puheet ja kysymykset. Myös ehdottelu, vaatiminen ja fyysinen koskeminen vastoin toisen tahtoa ovat seksuaalista häirintää.

2.4 Väkivalta

Maailman terveysjärjestö WHO:n määritelmän mukaan väkivalta on vallan, kontrollin tai fyysisen voiman tahallista käyttöä tai sillä uhkaamista siten, että se kohdistuu toiseen ihmiseen tai ihmisryhmään ja johtaa tai voi johtaa vamman syntymiseen, kehityksen häiriytymiseen, perustarpeiden tyydyttämättä jäämiseen tai kuolemaan. Se on toimintaa, jossa estetään ihmisten toimijuutta, rajoitetaan heidän mahdollisuuksiaan ja tuotetaan yksilöille tai ryhmälle pysyviä fyysisiä haittoja tai psyykkisiä vaurioita, kuten unettomuutta ja pelkotiloja.

Väkivallanteot voivat olla fyysisiä, henkisiä tai seksuaalisia:

Fyysinen väkivalta on tönimistä, repimistä, ravistelua, raapimista, lyömistä, potkimista, tukistamista, kuristamista tai ampuma- tai teräaseen käyttöä.

Henkinen väkivalta on alistamista, arvostelua, nimittelyä, halveksumista, kontrollointia, eristämistä, tavaroiden hajottamista tai jollakin näistä uhkailua. Myös fyysisellä väkivallalla uhkailu on henkistä väkivaltaa.

Seksuaalista väkivaltaa on pakottaminen seksuaaliseen tekoon, seksuaalisen materiaalin katsomiseen tai seksiin, alle 18-vuotiaan seksuaalinen hyväksikäyttö ja alle 16-vuotiaan

houkuttelu seksuaalisiin tekoihin, seksuaalipalvelun ostaminen alle 18-vuotiaalta, raiskaus, kunniaväkivalta ja sukuelinten silpominen. Seksuaalinen väkivalta loukkaa henkilön koskemattomuutta ja itsemääräämisoikeutta.

Kunniaan liittyvä väkivalta on sitä, että perheen tai suvun kunnian suojelemiseksi tai palauttamiseksi käytetään väkivaltaa tai uhkaillaan sillä, jos perheenjäsen ei noudata oman yhteisön seksuaalisen ja sosiaalisen käyttäytymisen sääntöjä. Kunniaan liittyvä väkivalta on usein sukupuolittunutta ja tyttöihin ja naisiin kohdistuvaa. Fyysistä tai henkistä koskemattomuutta tai itsemääräämisoikeutta rikotaan esimerkiksi tiukalla rajoittamisella (määräämällä esimerkiksi, miten henkilö saa pukeutua tai kenen kanssa hän saa olla). Kunniaan liittyvä väkivalta voi ilmetä myös pahoinpitelynä, tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomisena tai avioliittoon pakottamisena.

3 Kiusaamisen ja väkivallan ennaltaehkäiseminen

Kiusaamisen ennaltaehkäisy kuuluu sekä huoltajille että varhaiskasvattajille ja sen toteutus on jatkuvaa. Kiusaamisen ennaltaehkäisyssä tärkeää on oikeudenmukaisuus, tilanteiden sanoittaminen ja tunnetaitojen opettelu sekä lasten tasa-arvoinen kohtaaminen. On tärkeää, että aikuinen on tietoinen kiusaamisilmiön mekanismeista ja havainnoi tilanteita siten, että pystyy arvioimaan, milloin tasavertaiset lapset riitelevät, ja milloin kyseessä on kiusaaminen. Varhaiskasvattajan läsnäolo, havainnointi, kuulolla olo, kiusaamisen ehkäisyä tukevien rakenteiden luominen ja lapsen tunne- ja vuorovaikutustaitojen tukeminen ovat tärkeä osa kiusaamisen ennaltaehkäisyä. Lapsia ohjataan arjessa hyvään käytökseen, muiden huomioon ottamiseen, toisten auttamiseen, erilaisuuden hyväksymiseen ja heikompien puolustamiseen. Lisäksi lasta ohjataan omien rajojen vaalimiseen ja puolensa pitämiseen ja ryhmässä vaalitan ryhmähenkeä.

Varhaiskasvatuksessa tai esiopetuksessa tapahtuneesta lasten välisestä väkivallasta keskustellaan lasten ja huoltajien kanssa, ja tilanteisiin etsitään yhdessä ratkaisuja. Väkivallan toistuminen estetään arkikäytäntöjä muuttamalla niin, että väkivaltainen käytös ei jatkossa vaaranna muita lapsia tai henkilöstöä. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi henkilöstön määrän lisäämistä, ryhmien jakamista pienempiin yksiköihin tai muutoksia oppimisympäristössä.

Väkivaltaisen käytöksen estämiseen tarvitaan myös muiden ammattilaisten palveluita, joihin lapsi ja huoltajat ohjataan aina tarvittaessa. Lapsilla ja perheillä on oikeus neuvolapalveluihin, ja muihin terveyden- ja sosiaalihuollon palveluihin. Henkilöstö tekee aina tarpeen vaatiessa ilmoitukset muille viranomaisille. Väkivallasta tai väkivallan uhasta, joka koskee lapsen kotioija tai muuta kasvuympäristöä, on velvollisuus ilmoittaa poliisille ja myös lastensuojeluun. Ilmoitus on tehtävä salassapitosäännösten estämättä.

Esiopetusta koskevat samat säädökset kuin perusopetusta. Esiopetuksessa on huolehdittava koko yhteisön fyysisestä, psyykkisestä ja sosiaalisesta turvallisuudesta. Väkivallasta ja väkivaltaepäilyistä ilmoitetaan oppilaan huoltajille. Ilmoitusvelvollisuus koskee opettajaa ja rehtoria, ja ilmoitus tehdään sekä uhrista että tekijästä.

3.1 Kiusaamisen ehkäisyn keinoja:

- Turvallinen ilmapiiri
- Tunnetaidot ja vuorovaikutustaidot sekä niiden harjoittelu
- Leikin havainnointi, ohjaaminen ja osallistuminen
- Lapsen osallisuus ja kuulluksi tuleminen
- Tapa- ja moraalikasvatus
- Lapsen itsetunnon vahvistaminen
- Tasa-arvon edistäminen
- Erilaisuuden arvostaminen
- Yhteistyö varhaiskasvatuksen ja vanhempien välillä
- Ryhmähengen vahvistaminen
- Havainnointi

4 Kiusaamiseen, väkivaltaan ja häirintään puuttumisen vaiheet

1. Puututaan heti

Kun varhaiskasvattaja, huoltaja tai lapsi itse kokee tulleensa väärinkohdeksi tai aikuinen huomaa lapsen alistavan taikusaavan muita tai käyttävän väkivaltaa, tilanteeseen puututaan saman tien.

2. Kartoitetaan tilanne

Tilanne keskeytetään ja rauhoitetaan, sekä selvitetään mitä on tapahtunut ja keitä on osallisena, keskustellen eri osapuolten kanssa erikseen. Aikuisen pitää saada riittävästi tietoa tapahtumista ja varmuus tapahtumien todellisesta kulusta ja taustasta varmistuakseen, ettei kyse ole väärinkäsityksestä. Infotaan tapahtuneesta osapuolten huoltajia – vaitiolovelvollisuus huomioiden.

3. Havainnointi ja seuranta

Tapahtuman jälkeen on tärkeä havainnoida, jatkuuko samankaltainen toiminta ja voidaanko siis puhua kiusaamisesta, väkivallasta vai onko kyseessä yksittäinen riita. Tilanteesta on tärkeää keskustella muiden ryhmän kasvattajien kanssa. Myös lapsia rohkaistaan kertomaan aikuisille, jos tilanne toistuu.

4. Toimenpiteet

Mietitään ryhmässä, millä tavoin ryhmässä tulisi toimia, jotta kiusaamista/väkivaltaa ei pääse syntymään. Määritellään työntekijöiden vastuut ja toimenpiteet sekä lisätään toiminnassa tehostetusti kaveri- ja tunnetaitojen opettelua.

5. Tilanteen toistuminen tai jatkuminen

Mikäli kiusaaminen/väkivalta toistuu ja todetaan, että kyseessä ei ole riita, täytetään kiusaamisesta liitteen 2 mukainen kiusaamistilanteen dokumentointi lomake. Sekä kiusaajan että kiusatun huoltajalle ilmoitetaan jälleen tapahtuneesta. Kutsutaan kiusaajan huoltajat tapaamiseen.

Mikäli tämän jälkeen kiusaaminen edelleen jatkuu, kutsutaan sekä kiusaajan että kiusatun huoltajat yhteiseen tapaamiseen. Jatkuvan kiusaamisen katkaisemiseksi varhaiskasvatuksessa voidaan tarvittaessa tehdä yhteistyötä mm. neuvolan kanssa.

Huomioitava esiopetuksessa:

Esiopetukseen sovelletaan perusopetuslain mukaisia käytänteitä. Esiopetuksessa oppilaille ja huoltajille kerrotaan heidän oikeudestaan opiskeluhoitopalvelujen käyttöön. Kiusaamis- ja väkivalta tai häirintätilanteissa oppilas ohjataan tarvittaessa oppilaan tai huoltajan suostumuksella opiskeluhoitopalveluihin (mm. kuraattori- ja psykologipalvelut).

Esiopetuksessa voidaan käyttää perusopetuslain mukaisia kurinpitokeinoja. Kurinpitoa harkitessa tulee ottaa huomioon teon laatu sekä oppilaan ikä ja kehitystaso. Esiopetuksessa voidaan käyttää edellä mainittujen kiusaamiseen puuttumisen vaiheiden lisäksi opetuksen turvaamiseksi ja kurinpitona perusopetuslaissa säädettyjä keinoja:

- kasvatuskeskustelu
- siivousvelvoite
- esineiden tai aineiden haltuunotto
- tavaroiden tarkastaminen
- määräys kotitehtävien tekemiseen
- jälki-istunto
- määräys poistumaan jäljellä olevaksi oppitunniksi tai poistumaan tilaisuudesta, ja oikeus poistaa oppilas, jos hän ei noudata määräystä
- opetuksen epääminen
- kirjallinen varoitus
- määrääikainen erottaminen

5 Yhteistyö huoltajien kanssa

Perheiden ja vanhempien rooli kiusaamisen ehkäisyssä on tärkeä. Huolimatta siitä, että kiusaaminen tapahtuu ryhmässä, jossa akuutit tilanteet tulee ratkaista, on kiusaaminen aina myös kodin asia. Kiusaamisenehkäisy edellyttää kasvatusyhteistyötä, yhteistä arvokeskustelua ja toimintatapojen pohdintaa vanhempien ja varhaiskasvatuksen henkilöstön välillä. Vanhempien tulee olla herkästi yhteydessä varhaiskasvatuksen henkilökuntaan, mikäli huolta lapsen kaverisuhteissa ilmenee. Tärkeää on ylläpitää avointa

keskustelua lapsen läheisten aikuisten välillä. Muutokset lapsen käytöksessä tai esim. toistuva haluttomuus lähteä päiväkotiin voivat kertoa vanhemmalle mahdollisesta kiusaamisesta. Vanhemman kuuntelutaito, läsnäolo ja asiallinen, tarvittaessa vakava suhtautuminen lapsen huoleen edistävät lapsen turvallisuuden kokemusta. Turvallisessa ilmapiirissä asioita on helpompaa ottaa puheeksi. Taitavat varhaiskasvatuksen ammattilaiset eivät leimaa lasta kiusaajaksi ja kiusatuksi vaan asioista keskustellaan sosiaalisten- ja tunnetaitojen kehityksen ja opettelun viitekehyksessä. Henkilökunnan tehtävä on lisätä vanhempien tietoisuutta kiusaamisesta ilmiönä. Kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma käydään vanhempainillassa läpi syksyisin.

Liitteet

Liite 1

YKSIKÖN/TIIMIN KIUSAAMISEN EHKÄISYN JA PUUTTUMISEN SUUNNITELMA

Ryhmän nimi: _____

Laatimispäivä: _____

Millaista kiusaamista tai mahdollisia kiusaamiseen johtavia konfliktitilanteita ryhmässä esiintyy?

Kuinka ehkäisemme kiusaamista ryhmässä?

Kuinka puutumme kiusaamiseen ryhmässä?

Suunnitelmasta tiedottaminen:

Arviointi:

Liite 2

KIUSAAMISTILANTEEN DOKUMENTOINTI –LOMAKE

Päivämäärä ja tilanteen osapuolet:

Kuvaus kiusaamistilanteesta:

Kuinka tilanteeseen puututtiin:

Jatkotoimenpiteet: Kuinka toimimme, jotta kiusaamista ei enää esiintyisi?

Huom. Lomake arkistoidaan ja liitetään osaksi lapsen vasua.